

Rozdílný mechanismus odškodňování za nezákonné správní rozhodnutí vydané v daňovém a jiném než daňovém řízení obstálo před Ústavním soudem

15.5.2024 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Ústavní soud dnes rozhodoval o návrhu na vyslovení neústavnosti § 254 odst. 1 věty druhé daňového řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2017 do 31. 12. 2020. Napadené ustanovení zní (napadená část je označena tučně):

*„Dojde-li ke zrušení, změně nebo prohlášení nicotnosti rozhodnutí o stanovení daně z důvodu nezákonnosti nebo z důvodu nesprávného úředního postupu správce daně, náleží daňovému subjektu úrok z částky, která byla daňovým subjektem uhrazena na základě tohoto rozhodnutí nebo v souvislosti s tímto rozhodnutím, který odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o 14 procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí, a to ode dne následujícího po dni splatnosti nesprávně stanovené daně, nebo došlo-li k úhradě nesprávně stanovené daně později, ode dne její úhrady. **Tento úrok nevzniká v případě peněžitého plnění v rámci dělené správy.**“*

Před krajským soudem se totiž žalobkyně domáhá zrušení rozhodnutí odvolacího finančního ředitelství, jímž bylo změněno rozhodnutí finančního úřadu, kterým byl žalobkyni přiznán úrok z neoprávněného jednání správce daně podle napadeného § 254 odst. 1 daňového řádu, a to tak, že úrok z neoprávněného jednání správce daně nevznikl.

Odvolací finanční ředitelství se žalobě bránilo s poukazem na novelizaci § 254 odst. 1 daňového řádu zákonem č. 170/2017 Sb. Podle novelizovaného znění úrok nevzniká v případě peněžitého plnění v rámci dělené správy, přičemž v posuzované věci o takovou správu šlo. To je podle žalobkyně neústavní. Podle žalobkyně si zákonodárce počínal svévolně, když omezil právo na paušalizovanou náhradu podle § 254 odst. 1 daňového řádu jen na osoby, kterým byla uložena daňová povinnost, a argumentuje tím, že došlo k libovolnému rozlišení práv srovnatelných skupin subjektů. Proto krajskému soudu navrhla, aby předložil Ústavnímu soudu návrh na zrušení předmětné právní úpravy.

Krajský soud se s její argumentací ztotožnil a obrátil se na Ústavní soud. Tvrdil, že aplikovaná právní úprava je relevantní a podstatná pro posouzení žaloby. Rozpor napadeného ustanovení s ústavním pořádkem spatřuje v porušení práva na rovné zacházení se subjekty, od nichž byla nezákonně vybrána peněžitá částka v režimu dělené správy. Podle krajského soudu navíc nejde o ryze daňovou otázku, ale o naplnění práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím.

Plénium Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jan Svatoň) návrh zamítlo. Stát sice prostřednictvím napadeného ustanovení zachází s osobami rozdílně, avšak toto jeho rozhodnutí není nepřipustné a nepředstavuje neústavní diskriminaci.

Nejprve Ústavní soud vysvětlil, v čem spočívá rozdílné zacházení podle § 254 odst. 1 věty druhé daňového řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2017 do 31. 12. 2020. Teprve poté se věnoval otázce, zda je rozdílné zacházení neústavní.

V tomto případě nejde o posuzování „srovnatelnosti“ dvou skupin subjektů, ale dvou situací, protože sporná rozdílnost zde nespočívá v subjektu samotném (na základě jeho osobní charakteristiky, přesvědčení apod.), ale odvíjí se od procesních okolností, kdy jeden a tentýž subjekt může být zařazen do obou skupin. Společným znakem obou situací podle navrhovatele má být to, že došlo ke vzniku škody v důsledku nezákonného rozhodnutí orgánu veřejné moci, jehož předmětem bylo uložení povinnosti k peněžitému plnění správním orgánem (ve vertikálním vztahu), a že případná škoda spočívá ve ztrátě tzv. hodnoty peněz v čase.

Takové rozdílné zacházení ale podle Ústavního soudu nepředstavuje porušení čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a nejde tedy o zakázané diskriminační jednání. Je věcí zákonodárce, jaký způsob odškodňování nezákonných správních rozhodnutí zvolí. Neexistuje totiž žádný ústavní princip, podle kterého by náhrada škody způsobené orgány veřejné moci měla být poskytována „automaticky“.

Navíc jde o výjimku pro oblast daní, která nároky kladené na zdůvodnění odlišného zacházení v obecné rovině snižuje. Důvodem rozdílného zacházení je podle Ústavního soudu „vhodnost“ jak na straně daňového subjektu, tak na straně správce daně díky druhové totožnosti jednotlivých případů. Navíc je u dělené správy dána rozumná symetrie mezi právy a povinnostmi státu a skupiny poplatníků – zákonodárce sice vyžaduje, aby tato skupina škodu uplatňovala u příslušného orgánu, současně ji však nezatěžuje povinností hradit úrok z prodlení. Rozdílný mechanismus odškodňování proto obstál před Ústavním soudem.

<https://www.usoud.cz/aktualne/rozdilny-mechanismus-odskodnovani-za-nezakonne-spravni-rozhodnuti-vydane-v-danovem-a-jinem-nez-danovem-rizeni-obstalo-pred-ustavnim-soudem>